

УДК 338:330.322.2

Х.Я. Яремик

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ АНАЛІЗУ РЕАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ПОЛІГРАФІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглядаються методологічні принципи та модель аналізу реальних інвестицій поліграфічних підприємств.

Рассматриваются методологические принципы и модель анализа реальных инвестиций полиграфических предприятий.

Успішне функціонування поліграфічних підприємств в умовах ринку значною мірою залежить від ступеня їхньої інвестиційної активності. Формування та зміцнення індивідуальних переваг підприємств перед конкурентами можливе лише на основі пошуку ефективних напрямів вкладення власних грошових коштів і залучення інвесторів. Практична реалізація цих проблем вимагає розроблення і застосування певних методологічних принципів для вивчення особливостей інвестиційної діяльності підприємств галузі.

В економічній науці триває процес створення методики аналізу інвестиційної діяльності підприємств. Науковою основою для проведення досліджень у цій сфері є вдосконалення понятійного апарату та усунення різних тлумачень понять, формування обґрунтованих визначень. Аналізуючи погляди вчених, можна дійти висновку, що немає однозначної думки щодо визначення поняття "інвестиції", і це ускладнює вивчення проблеми. Більшість авторів справедливо вважає термін "інвестиція" ширшим за термін "капітальні вкладення", припускаючи при цьому, що капітальні вкладення є складовою частиною інвестицій [9]. У загальному розумінні інвестиції – це довгострокове вкладення капіталу (на період понад один рік) для його подальшого збільшення [5].

Згідно із Законом України "Про інвестиційну діяльність", інвестиціями вважають усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької й інших видів діяльності, в результаті чого створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект [4]. Це визначення, в основному, відповідає міжнародному підходу до уявлень про інвестиційну діяльність як процесу вкладення ресурсів (благ, майнових та інтелектуальних цінностей) для отримання прибутку, доходу, дивіденду (соціального ефекту) в майбутньому [9].

У сучасній економічній літературі висвітлюються різні підходи щодо класифікації інвестицій. Залежно від сфери вкладення вони діляться на фінансові і реальні інновації та інтелектуальні інвестиції. Найпоширенішим у світовій практиці є поділ інвестицій на фінансові та реальні. Фінансові інвестиції – це вкладення коштів у різноманітні фінансові інструменти, такі, як цінні папери, соціальні (цільові) банківські вклади, депозити, паї тощо. Реальні інвестиції – це вкладення коштів у матеріальні та нематеріальні активи. До матеріальних об'єктів інвестування належать будинки, споруди, обладнання та інші товарно-матеріальні цінності. До цієї групи входять інвестиції у відтворення та приріст основних фондів, які здійснюються у формі капітальних вкладень. Інвестиції у нематеріальні активи включають вкладення: у патенти, ліцензії, "ноу-хау", технічну, технологічну, проектно-кошторисну та іншу документацію; у майнові права, що впливають з авторського права; в інтелектуальні цінності; у права користування землею, водою, ресурсами, спорудами й обладнанням; в інші майнові права. У цієї групи інвестицій виділяють інновації – вкладення у нововведення, а також інтелектуальну форму інвестування – вкладення у творчий потенціал суспільства.

На сучасному етапі економічного розвитку держави основу інвестиційної діяльності підприємств формує реальне інвестування у таких формах, як:

- модернізація та оновлення окремих видів спрацьованого обладнання;
- розширення діючого виробництва або ринків збуту продукції;
- заміна діючого, але морально застарілого обладнання;

розроблення нових видів продукції;
інвестування в нематеріальні активи, у приріст запасів та оборотних засобів й інші капітальні вкладення.

Ці напрями інвестування підприємств дають можливість швидко нарощувати обсяги конкурентоспроможних видів продукції та проникати на нові ринки її збуту. У зв'язку з тим важливе значення має наукове обґрунтування методики аналізу інвестиційної діяльності, напрямів реального інвестування.

Питання щодо визначення місця аналізу інвестицій і його взаємозв'язку з іншими модулями комплексного економічного аналізу ще недостатньо вивчене й обґрунтоване. В економічній літературі стосовно цієї проблеми виділяють два підходи. Перший з них базується на визначенні аналізу інвестицій як самостійного блока, в якому досліджуються питання, що торкаються обґрунтування фінансових і капітальних вкладень. Другий підхід передбачає розподіл завдань, пов'язаних з аналізом інвестицій, між іншими складовими комплексного економічного аналізу, без виділення аналізу інвестицій в окремий напрямок.

У більшості випадків аналіз інвестиційної діяльності пов'язують з окремими методичними питаннями оцінки економічної ефективності вкладення інвестицій, оптимізації інвестиційного портфеля, визначення доходності цінних паперів і точки беззбитковості. На наш погляд, аналіз інвестицій повинен виділятися в окремий розділ, організаційно взаємопов'язаний з іншими блоками комплексного економічного аналізу, що сприятиме успішному розвитку підприємства в умовах ринку.

Основним етапом розроблення методики аналізу інвестиційної діяльності підприємства є визначення її мети та завдань, які вказують напрями аналітичних досліджень. Метою аналізу є:

об'єктивна оцінка потреби, можливості, масштабності, доцільності, доходності й безпеки здійснення інвестицій;

визначення напрямів інвестиційного розвитку підприємства і пріоритетних сфер ефективного вкладення капіталу;

обґрунтування оптимальних інвестиційних рішень, які зміцнюють конкурентні переваги підприємств;

обґрунтування вибору джерела фінансування та оцінка інвестованого капіталу;

оперативне виявлення факторів (об'єктивних і суб'єктивних, внутрішніх і зовнішніх), які впливають на появу відхилень фактичних результатів інвестування від передбачених раніше.

Методологічною базою для розроблення методики аналізу інвестиційної діяльності підприємств служать:

методики аналізу фінансового стану підприємств [6,7,10];

методика інвестиційної привабливості підприємств [2,3,8];

методики аналізу фінансової звітності [1];

методики оцінки ефективності інвестицій [4,5].

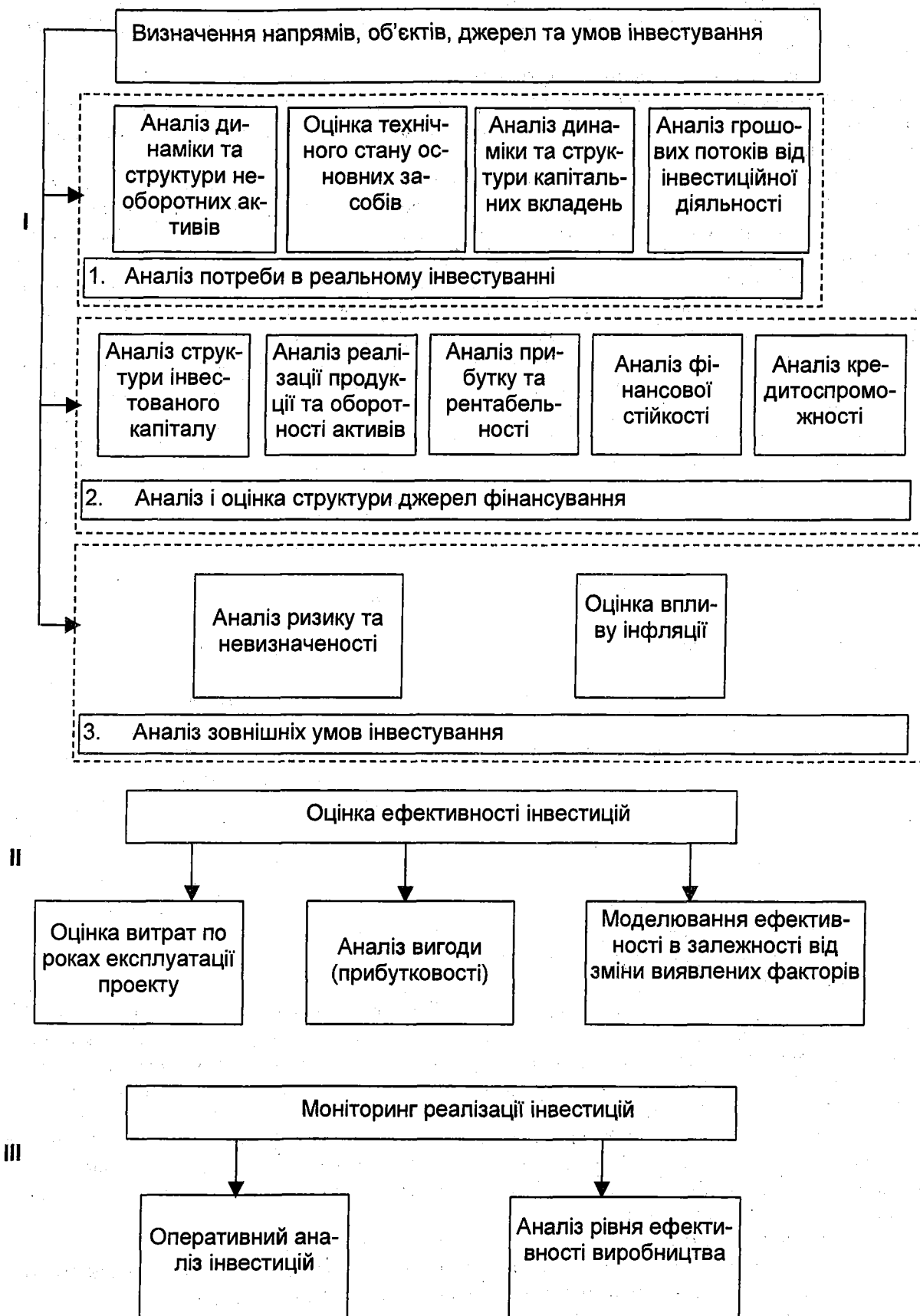
Методики оцінки фінансового стану підприємств не призначені безпосередньо для аналізу інвестиційної діяльності. Аналіз фінансових показників не дозволяє визначити оптимальні напрями інвестування. Методики інвестиційної привабливості підприємств здебільшого деталізовані і трудомісткі, крім того, при використанні їх виникають проблеми інформаційного забезпечення аналізу. Застосування вітчизняними підприємствами зарубіжних методик оцінки ефективності інвестицій без врахування специфіки виробничих факторів не дає можливості об'єктивно оцінити інвестиційну привабливість і рентабельність інвестиційних проектів. На нашу думку, методика аналізу інвестиційної діяльності підприємств повинна базуватися на таких методологічних принципах:

визначення терміну "інвестиції", що є предметом дискусії вчених;

комплексний і системний підходи до проблеми інвестиційної діяльності підприємства;

об'єктивність результатів, одержаних на підставі проведених досліджень;

оперативність отримання вихідних аналітичних даних.



Модель комплексного аналізу реальних інвестицій

У процесі аналізу інвестиційної діяльності виділяються ретроспективний, перспективний і оперативний аналіз. Завданням ретроспективного аналізу є оцінювання інвестиційної привабливості певного підприємства, а також порівняльне оцінювання. Поряд з аналізом показників прибутковості та рентабельності аналізується ефективність капітальних вкладень, здійснених на підприємстві. Об'єктами цього аналізу можуть бути: виробнича (галузєва) структура капітальних вкладень підприємства; технологічна структура капітальних вкладень – співвідношення витрат на будівельно-монтажні роботи (пасивна частина капітальних вкладень) і придбання обладнання, машин, інструментів (активна частина); відтворювальна структура капітальних вкладень; співвідношення між витратами на нове будівництво, розширення діючих потужностей, технічне переозброєння та реконструкцію. Аналіз цих аспектів діяльності підприємства цікавить зовнішніх суб'єктів, тобто потенційних інвесторів (акціонерів). За результатами ретроспективного аналізу оцінюються перспективність напрямів вкладення інвестицій і стабільність діяльності підприємства. Ретроспективний аналіз проводиться на першому і третьому етапах (див. рисунок). Для внутрішніх суб'єктів аналізу найважливішим завданням є обґрунтування та вибір головного напрямку інвестування коштів. **Перспективний** аналіз пов'язаний з вибором стратегічних напрямів діяльності підприємства і відповідає першому й другому етапам дослідження. Методика аналізу доходності та ризику інвестицій залежить від специфіки об'єктів дослідження. В результаті перспективного аналізу вибирається оптимальний варіант вкладення інвестицій, який відповідає потребам підприємства. Застосування оперативного аналізу передбачено на третьому етапі досліджень, де за допомогою засобів моніторингу та контролю проводиться спостереження за реалізацією і функціонуванням інвестиційного проекту, виявляються відхилення від запланованого або очікуваного рівня ефективності, аналізується фактичний рівень ефективності діяльності підприємства.

Проведення аналізу інвестиційної діяльності підприємств залежить від потреби в обґрунтуванні управлінських рішень по певних варіантах капіталовкладень. Методика аналізу повинна задовольняти інтереси сторонніх користувачів, тобто інвесторів, шляхом визначення основних напрямів інвестиційної діяльності, а також забезпечити обґрунтування доцільності вибраних інвестиційних проектів в умовах конкретного підприємства.

Загальна ретроспективна оцінка ефективності вкладення інвестицій не матиме галузєвих особливостей у методах її проведення, що викликано єдиною метою вкладення інвестицій. Специфічні особливості інвестиційного процесу в галузі доцільно виявити й врахувати при оцінці ефективності вкладення інвестицій.

1. Бернстайн Л. Анализ финансовой отчетности. М., 1996.
2. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент. К., 1995.
3. Гиляровская Л.Т., Ендовицкий Д.А. Финансово-инвестиционный анализ и аудит коммерческих организаций. Воронеж, 1997.
4. Закон України "Про інвестиційну діяльність" від 18.09.91 р. № 1560-XII // Відомості Верховної Ради України. 1991. № 47
5. Кныш М.И., Перекатов Б.А., Тютиков Ю.П. Стратегическое планирование инвестиционной деятельности. С.-Пб., 1998.
6. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. 2-е изд. М., 1999.
7. Крейдина М.Н. Финансовое состояние предприятий: Методы оценки. М., 1998.
8. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій: Затв. наказом Агенства з питань запобігання банкрутству від 23.02.1998 №22 // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. 1998. №7.
9. Пересада А.А. Инвестиционный процесс в Украине. К., 1998.
10. Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С. Методика финансового анализа. М., 1995.

УДК 339.18:504.03

Н.М. Руцишин

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОМЕРЦІЙНИХ СИСТЕМ

Розглядається суть екологічної оцінки ефективності функціонування комерційних систем. Характеризуються показники організаційно-технічного рівня і впливу комерційної системи на оточуюче середовище та етапи екологічної оцінки комерційної системи.